РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, асистента кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Зерова Костянтина Олександровича
на дисертацію

Єфіменко Анастасії Григоріївни
«Інтерес в авторському праві: теоретико-методологічні засади»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. Авторське право надає його носіям низку виключних майнових прав. Суворість і жорсткість цих прав іноді слід врівноважувати за допомогою винятків і обмежень, які націлені на досягнення балансу між вигодою автора і інтересами суспільства в цілому, а також інтересами окремих категорій користувачів творів.

В українському Законі «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX категорія «інтерес» згадується в декількох аспектах:

- інтереси України з питань охорони авторського права прав у міжнародних організаціях, зокрема ВОІВ як повноваження НОІВ;
- використання твору співавторами;
- випадки вільного використання твору через призму винятків і обмежень з авторського права, що їх застосування не буде обмежувати безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів авторського права.;
- випадки вільного використання твору через призму реалізації охоронюваних інтересів користувачів, зокрема в інтересах особи з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність;
- межах здійснення майнових прав на об'єкти авторського права тощо.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 399-04-24
«22» 04 2024 р.

Разом з цим, українське законодавство не розкриває зміст вказаної категорії, залишаючи відкритим майданчик для наукових та прикладних дискусій.

Наукове значення та практична цінність проведеного дисертаційного дослідження посилюється тим, що воно є кваліфікаційною науковою працею, в якій було визначено правову природу інтересу у сфері авторського права на підставі чинного законодавства України та міжнародних-правових актів у сфері інтелектуального права, сформовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо удосконалення законодавства України у сфері авторського права.

З огляду на вищенаведене є підстави стверджувати, що обрана автором тема дослідження має значний рівень актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, є аргументованими та переконливими. У роботі для обґрунтування було використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел у сфері авторського права, законодавство України та окремих зарубіжних держав.

Загалом кількість використаних джерел становить 282 найменувань, що безумовно свідчить про достатню аналітичну роботу автора при підготовці дисертаційного дослідження, узагальненню релевантної інформації та розкриття його проблематики.

Автор дисертаційного дослідження продемонструвала достатній теоретичний рівень викладу матеріалу, вміння застосовувати наукові методи пізнання об'єктивної дійсності: діалектичний, системно-структурний, формально-догматичний та формально-юридичний, порівняльно-правовий, логіко-семантичний методів), аналізувати наукові джерела та нормативно-правові акти, аргументовано відстоювати власну наукову позицію, а також формулювати теоретичні висновки.

Використання широкого спектру методів пізнання позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості одержаних результатів.

Оцінка новизни результатів наукового дослідження. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень дисертації, слід наголосити на тому, що висновки, положення і пропозиції автора є новими, достовірними, належно обґрунтованими і логічно сформованими. Зміст і форму, в якій подано висновки, можна, в цілому, визнати вдалими.

Наукова новизна одержаних Єфіменко А.Г. результатів обумовлюється формулюванням авторської концепції щодо класифікації інтересів учасників авторських правовідносин з урахуванням множинності конгломерату інтересів у авторському прав

Наукова новизна визначається також сучасною постановкою проблеми, поглибленим дослідженням нових ідей, зарубіжних тенденцій і наявної нині практики в аспекті теми дисертації.

Дисертаційна робота є науковим дослідженням, яке присвячено комплексному дослідженню обмежень майнових авторських прав на твори відповідно до національного та міжнародного законодавстві в сфері інтелектуальної власності.

Можемо цілковито підтримати висновок автора (1. 9 положень новизни) щодо радикальності та передчасності винесення окремої категорії "прав користувачів", оскільки такий підхід надає значення інтересів користувачів на рівні з правами авторів та цілями, а саме з проголошеною метою законодавства в авторському праві – заохочувати авторів до творчості шляхом надання їм виключних прав.

Доцільно також погодитися з тезою (стор. 101-116), щодо систематизованих напрямків впливу технологій на реалізацію інтересів в межах авторського права.

У роботі багато й інших цікавих та слушних висновків та пропозицій щодо різних інтересів в авторському праві, переважну більшість з яких підтримує рецензент.

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій дисертації та їх достовірності.

Досягнення визначеної мети та завдань дисертаційного дослідження забезпечується системою методів наукового пізнання. Основні положення та структурні елементи дисертації відповідають об'єкту й предмету дослідження. Зміст дисертації, наукових праць, опублікованих за темою дослідження підтверджують обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації. У представленій роботі дисертанту вдалося розробити та сформулювати наукові положення, висновки та пропозиції, які відповідають критерію їх новизни, і, в сукупності, вирішують виявлену наукову проблему. Ґрунтовні висновки свідчать про аналіз достатньої кількості наукових джерел, серед яких міжнародні та регіональні документи, національне законодавство та судова практика, вітчизняна та зарубіжна правова доктрина. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій обумовлюється вірно обраною методологією, ретельним аналізом вірно обраної літератури.

Структура дисертації є послідовною, логічно обґрунтованою і обумовлена завданнями та метою дослідження.

Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі роботи досліджено теорії інтелектуальної власності, які підкреслюють значення захисту творчої діяльності і роль авторського права у сучасному інформаційному суспільстві та проаналізовано поняття «інтерес» як міжгалузевої концепції.

Другий розділ роботи присвячено дослідженню інтересів у авторському праві через призму суб'єктного складу носіїв інтересів.

У межах третього розділу аналізується взаємодія інтересів у межах авторського права в межах наявних правових інструментів, які враховують у теоретико-правову природу яких закладається баланс між комплексною групою інтересів, зокрема через призму винятків і обмежень в авторському праві.

Такий підхід до визначення структури і змісту дослідження є логічним та послідовним, що дозволило всебічно висвітлити значне коло актуальних питань. Дисертаційне дослідження містить низку наукових положень, що мають важливе науково-теоретичне значення і практичну спрямованість.

Представлене дисертаційне дослідження свідчить про ґрунтовне та комплексне опрацювання джерельної бази, що свідчить про аналітичну роботу автора при підготовці роботи та є цілком достатнім для досягнення поставлених завдань наукового дослідження.

Отже, в цілому ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації є достатньо високим, пропозиції зроблені на належному науковому рівні. Дисертаційна робота виконана згідно встановлених вимог, завершується науковими висновками, пропозиціями щодо удосконалення чинного законодавства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для подальших дослідження теоретичних і практичних аспектів охорони та захисту інтересів різних категорій осіб в авторському праві;

правотворчій діяльності – для вдосконалення норм законодавства України, що регулюють відносини у сфері охорони та захисту інтересів різних категорій осіб в авторському праві;

правозастосовній діяльності – для формування єдиної правозастосовної практики у сфері реалізації та захисту охоронюваних законом інтересів в сфері авторського права.

освітньому процесі – для підготовки підручників і навчальних посібників, методичних матеріалів, проведенні занять з дисциплін «Авторське право», «Інтелектуальна власність», «Захист прав інтелектуальної власності в Інтернеті».

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Кількість публікацій, їх повнота, апробація результатів дисертації відповідають встановленим нормативним вимогам. Зокрема, основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано 3 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжних періодичних виданнях, та 7 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. Позитивно оцінюючи актуальність та науковий рівень проведеного А.Г. Єфіменко дослідження, його обґрунтованість і достовірність, наукову новизну, теоретичну та практичну значимість його результатів для вирішення низки правових проблем охорони прав інтелектуальної власності, звернемо увагу на окремі дискусійні моменти роботи:

1. Автор аналізує, класифікує різні підходи щодо класифікації інтересів в авторському праві, водночас роботі бракує власного *юридичного* авторського підходу та визначення поняття «інтересу в авторському праві» на основі існуючих визначень та доробок у цій сфері (зокрема, праці Потоцького М.Ю. «Господарсько-правовий захист інтелектуальної власності в Україні : монографія. К.: Персонал, 2014»).
2. Автором приділено особливу увагу доктрині, законодавству та судовій практиці США, що відслідковується і по тексту роботи (зокрема в контексті дослідження питання теорій в авторському праві, які не є характерними для України) і по джерелам, разом з тим використання праць представників континентальної правової сім'ї є доволі обмеженим.
3. В роботі не знайшли відображення питання охоронюваних законом інтересів організацій колективного управління у сфері авторського права;

4. В контексті винятків і обмежень в авторському праві в роботі доцільно було б розглянути реалізацію охоронюваних законом інтересів користувачів комп'ютерної програми (ст.25 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», коли для цього вимагається обійти технічні засоби захисту авторського права, що становить самостійний вид порушення авторського права.
5. По тексту роботи наявні технічні описки, зокрема вживання «роботи» замість «твори» (при перекладі з англ. «work»), використання слів «захищені» замість «охоронювані», неузгодженість відмінків та родів окремих слів між собою («основний мета», с.106), «Погоджуємось з думкою К.О. ≈ (с.98)» тощо.

Водночас висловлені зауваження спрямовані на уточнення окремих пропозицій автора і не торкаються концептуальних положень дисертації, а тому не впливають на її загальну високу позитивну оцінку.

Результати дисертації Єфіменко А.Г. мають як теоретичне, так і практичне значення, розвивають доктрину права інтелектуальної власності і можуть бути використані у подальших теоретичних дослідженнях і практиці у проаналізованій сфері.

Загальний висновок дисертаційного дослідження. Дисертація Єфіменко Анастасії Григоріївни «Інтерес в авторському праві: теоретико-методологічні засади» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, в якому самостійні, науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення конкретного наукового завдання щодо охорони прав інтелектуальної власності в умовах концепції відкритих інновацій. Враховуючи наведене, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених автором у дисертації наукових суджень, положень, висновків і рекомендацій. Основні положення дисертації, належним чином були відображені у наукових працях, їх кількість відповідає відповідним вимогам. Висновки дисертаційної роботи містять необхідні ознаки наукової новизни та є авторськими. Підготовлені дисертантом пропозиції можуть бути використані у законотворчій та правозастосовній практиці, науково-дослідній роботі та навчальному процесі.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження А.Г. Єфіменко відповідає встановленим для такого виду робіт вимогам. Дисертаційне дослідження пройшло необхідну апробацію.

Дисертація оформлена відповідно до вимог, які ставляться до такого роду робіт МОН України, вирізняється грамотною юридичною мовою. Автор вміло використовує професійну лексику і термінологію, подає матеріал логічно і доступно для сприйняття.

Таким чином, дисертацію Єфіменко Анастасії Григоріївни «Інтерес в авторському праві: теоретико-методологічні засади» можна охарактеризувати як самостійну завершену кваліфіковану наукову працю, яка містить результати проведених автором ґрунтовних досліджень і є важливим внеском як у науку права інтелектуальної власності загалом, так і у регулювання чинним законодавством України відносин у названій сфері.

Вищезазначене дає підстави для висновку, що дисертація Єфіменко Анастасії Григоріївни «Інтерес в авторському праві: теоретико-методологічні засади»за своїм змістом, науковими результатами, новизною та іншими показниками відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам п. 10 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Костянтин ЗЕРОВ

Підпис засвідчую
Вчений секретар НДЧ
Караульна Н.В.
12.04.2024р.

Україна Київський національний університет імені Тараса Шевченка Ідентифікаційний код 02070944

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 396 «Ю»
«12» 04 2024 р.